

Muhabbat SAYIDOVA,
Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti katta o'qituvchisi
E-mail: jayronmalika@mail.ru

SamPM dotsenti, PhD D.Rahimova taqrizi asosida

TECHNOLOGICAL TOOLS CONTRIBUTING TO MORAL AND CULTURAL DEFORMATION AND THEIR SOCIAL AND PEDAGOGICAL CONSEQUENCES

Annotation

This article examines the factors that give rise to spiritual and cultural deformation, and the technological means of their propaganda, the features of their manifestation, the mechanisms of action, and conducts a socio-philosophical analysis of the issues of preserving national identity, ensuring the purity of material and spiritual values, traditions.

Key words: Spiritual and cultural, deformation, digital economy, digital education, artificial intelligence, material and spiritual values, national mentality.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА, СПОСОБСТВУЮЩИЕ МОРАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЙ ДЕФОРМАЦИИ И ИХ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ

Аннотация

В данной статье рассматриваются факторы, порождающие духовно-культурную деформацию, и технологические средства их пропаганды, особенности их проявления, механизмы действия, проводится социально-философский анализ вопросов сохранения национального самосознания, обеспечения чистоты материальных и духовных ценностей, традиций.

Ключевые слова: Духовно-культурная деформация, цифровая экономика, цифровое образование, искусственный интеллект, материальные и духовные ценности, национальный менталитет.

MANAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVNI TARG'IB ETUVCHI TEXNOLOGIK VOSITALAR VA ULARNING IJTIMOY PEDAGOGIK OQIBATLARI

Annotatsiya

Ushbu maqolada ma'naviy-madaniy deformatsiyalashuvni yuzaga keltiruvchi omillar va ularni targ'ib etuvchi texnologik vositalar, ularni namoyon bo'lish xususiyatlari, harakatlanish mexanizmlari ko'rib chiqilib, milliy o'zlikni saqlash, moddiy va ma'naviy qadriyatlar, urf-odatlar sofligini ta'minlash masalalari ijtimoiy-falsafiy tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: Ma'naviy-madaniy deformatsiya, raqamli iqtisodiyot, raqamli ta'lim, sun'iy intellekt, moddiy va ma'naviy qadriyatlar, milliy mentalitet.

Kirish. XXI asr nafaqat axborotlashish tendensiyalari yuqoriligi, balki texnologik jihatidan qudratli ekanligi bilan ham ahamiyatli hisoblanadi. Bu davrda inson ongiga ta'sir etish vositalarining virtuallashuvi birinchidan, respondentlar sonini cheksizlik sari yo'naltirgan bo'lsa, ikkinchidan boshqaruv panellaridagi xilma-xillik, ya'ni onlayn muloqot, sun'iy intellekt orqali nazorat qurilmalaridan keng foydalanish natijasida nisbatan arzon (kam xarajatli), ammo samaradorlik koeffitsiyenti yuqori bo'lgan imkoniyatlarni ochib bermoqda.

Umuman olganda jamiyatda yuz beradigan har qanday texnologik taraqqiyot omili, namoyon bo'lish xususiyatiga ko'ra ikki qismga ajratilgan holda ko'riladi. Ya'ni texnologik yangilanishlar natijasida jamiyat ko'radigan pozitiv foyda yoki negativ (aks ta'sir) zarar. Ammo biridan foydalangan holda ikkinchisidan voz kechishning iloji yo'q. Chunki, inson tanasini davolash uchun qabul qilingan antibiotik qaysidir tana a'zosini shifo topishiga olib kelsa, shunga parallel ravishda boshqa bir tomonga zarar yetkazadi. Jamiyat ham tirik organizm bo'lib, tashqaridan kirib keladigan har qanday yangilikka ta'sirchan hisoblanadi. Masalan, iqtisodiy-ijtimoiy yuksalishga qaratilgan texnologik "qurollanish" mamlakat farovonligini oshirish, xalq turmush-tarziini yanada barqarorlashtirishga bo'lgan intilish natijasi deb qarash, ikkinchi tomondan jamiyatning ayrim bug'inlarida o'zining salbiy effektlarini ham ko'rsatmoqda. Jumladan, milliy o'zlikni saqlash, moddiy va ma'naviy qadriyatlar, urf-odatlar sofligini ta'minlash masalalari dolzarbligicha qolmoqda.

Masalaning milliy mentalitet bilan bog'liq qismiga to'xtalishdan oldin, raqamli texnologiyalarning pozitiv taraqqiyotga olib boruvchi imkoniyatlari borasida qisqacha fikr yuritish to'g'ri bo'ladi. Demak, bugungi dunyo hamjamiyatida inson omilining mehnat resurslaridagi ishtirokini

minimallashtirish, shaxsni farovon yashashiga qaratilgan sohalararo texnologik integratsiyalashuvni yanada oshirish maqsadida, jamiyat ijtimoiy hayotining barcha yo'nalishlarini raqamlashtirish tendensiyasiga asosiy e'tibor qaratilmoqda. Shu o'rinda keltirib o'tish joizki, raqamlashtirish – bu boshqaruvning virtuallashuvi demakdir. Ya'ni jamiyatning barcha sohalarida analogik harakat mexanizmi joriy etilib, subyektiv ta'sirga bog'liq bo'lgan elementlar qisqartiriladi. Shu tariqa, ma'lum bir sohada iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy taraqqiyot yuzaga kelib, tadrijiy yuksalish sari qadam qo'yiladi. Agarda raqamlashish fenomeniga umumfalsafiy kategoriya sifatida qarash, uning mazmun-mohiyati yanada oydinlashadi. Masalan "raqamli iqtisodiyot", "raqamli ta'lim" va hok. Ularning har biri o'z xususiyatiga ko'ra, shu sohani rivojlantirish maqsadida joriy etilgan. Zero "taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashimiz shart va zarur. Bu bizga rivojlanishning eng qisqa yo'lidan borish imkonini beradi"[1]. Darhaqiqat, texnologik raqamlashishga o'tish orqali ma'lum sohada tadrijiy o'sishga erishish mumkin.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Umuman olganda texnologik raqamlashish masalasi iqtisodiyotda birlamchi omil sifatida ko'rilib kelinmoqda, uning o'ziga xos tomonlarini soha mutaxassislari atroflicha ochib beradi. A.B.Yelishev ta'rificha raqamli iqtisodiyot – bu "ochiq standartlar va platformalarda qurilgan va katta hajmdagi ma'lumotlarga qiymat qo'shadigan internet iqtisodiyotidir" [2]. Iqtisodiy yo'nalishni raqamlashtirish birinchidan ishlab chiqarish kompleksida inson ishtirokini minimallashtirib, virtual muhitni yaratadi, bu o'z navbatida raqamli texnologiyalardan foydalangan holda iqtisodiy ishlab chiqarishni yo'lga qo'yishda ko'plab iqtisodiy samaradorliklarni keltirib chiqaradi. Masalan, virtual muhitda raqamli iqtisodiyotni yaratish:

Birinchidan, noldan boshlab yaratilishi lozim bo'lgan qandaydir boshqacha iqtisodiyotni emas, balki yangi texnologiyalar, platformalar va biznes modellari orqali yaratish kerak bo'lgan raqamlashish jarayoni nazarda tutilib, uni jamiyatning kundalik hayotiga joriy etish orqali mavjud iqtisodiyotni yangicha tizimga o'tkazish haqida fikr yuritiladi. Masalan, raqamli iqtisodiyot drayveri hisoblangan turli internet do'konlar, elektron to'lov tizimlari, fuqarolarning elektron bitimlar bo'yicha kelishuvlari kabilarni keltirib o'tish mumkin. Raqamli iqtisodiyotning eng samarali jihati shundaki, iqtisodiyotni soxtalashtirish imkoniyati cheklanadi, bunda davlatdan tortib quyida joylashgan korxonalar va tashkilotlarga bo'lgan bug'inda bir xillik, ya'ni umumiy manfaatdorlik ta'minlanadi.

Ikkinchidan, yangi asrda raqamli texnologiyalarga asoslangan "elektron biznes va elektron tijoratni nazarda tutuvchi raqamli iqtisodiyotning shakllanish tendensiyalari jahonning yetakchi mamlakatlarida raqamli iqtisodiyotni yalpi ichki mahsulotning 4-5 foizini ta'minlayotganligi, jahondagi savdo aloqalarining 15 foizdan ko'prog'i aynan" [1] uning hissasiga to'g'ri kelayotganligini o'zi ham ko'p narsani anglatadi. Bundan keyingi davr raqamli texnologiyalarga bevosita bog'liq holda kechishi, ayniqsa iqtisodiy rivojlanish tendensiyalarini belgilaydigan barcha resurslarni raqamlashtirishga o'tkazilishi kuzatiladi.

Uchinchidan, iqtisodiy tarmoq raqamlashtirilsa, birinchidan real faoliyat haqida to'liq axborot bermaslikda sabab qolmaydi, virtualizm, ya'ni kompyuter hammasi to'g'risida xolis axborotni beradi. Ma'lumotlar ko'pligi va tizimliliigi yolg'on va qing'ir ishlarga yo'l bermaydi, chunki tizim analog shaklda ishlaydi. Natijada neligal pullarni yuvish, mablag'larni o'g'irlash, samarasiz va maqsadsiz sarflash, oshirib yoki yashirib ko'rsatish kabi hollarga barham beriladi. Bu jarayonni B.Aliev shunday tavsiflaydi "iqtisodiyotga legal mablag'lar oqimini oshiradi, soliqlar o'z vaqtida va to'g'ri to'lanadi, byudjet taqsimoti ochiq bo'ladi, ijtimoiy sohaga yo'naltirilgan mablag'lar o'g'irlanmaydi, maktablar, kasalxonalar, yo'llarga ajratilgan pullar to'liq yetib boradi"[3].

Tadqiqot metodologiyasi. ma'naviy-madaniy deformatsiyalashuvni yuzaga keltiruvchi omillar va ularni targib etuvchi texnologik vositalar, ularni namoyon bo'lish xususiyatlari, harakatlanish mexanizmlari ko'rib chiqilib, milliy o'zlikni saqlash, moddiy va ma'naviy qadriyatlar, urf-odatlar sofligini ta'minlash masalalari ijtimoiy-falsafiy klassifikatsiya qilinib, olingan natijalar statistikasi mantiqiy izchillikda analiz va sintez metodi ko'magida tahlil etilib, muammoni keltirib chiqaruvchi obyektiv va subyektiv sabablar ta'sir kuchi aniqlashtirildi.

Tahlil va natijalar. Raqamli ta'lim – zamonaviy dunyoda ommaviy tus olib borayotgan texnologik jarayonlardan biridir. Unda virtual xizmatdan foydalangan holda ilm olish, ma'lum bir ta'lim ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. Bu yerda internet birlamchi vosita bo'lib, u orqali turli qurilmalar (kompyuterlar, planshetlar, smartfonlar) ishtirok etadi. Shu tarzda maxsus ta'lim platformalari yoki dasturlar (Moodle, Coursera, Duolingo) orqali ta'lim xizmatidan foydalanish imkoniyati paydo bo'ladi.

Kibermakonda raqamli ta'lim xizmatlaridan foydalanishning qulayliklari juda ko'p. Masalan, o'quvchilarning jismonan bir joyda bo'lishi talab etilmaydi;

- interaktiv qulayliklari, ya'ni videodarslar, onlayn testlar, simulyatsiya yoki virtual laboratoriyalar kabi usullar orqali ta'lim olish mumkin;

- 24/7 taqsimotining mavjudligi, o'quv materiallariga istalgan vaqtda va joyda murojaat etishi, kirishi hamda undan foydalanishi mumkinligi;

- o'quvchining virtual nazorat qilish imkoniyati kengligi, o'zaro bir-birini takrorlovchi, to'ldiruvchi, aniqlashtiruvchilik kabi muammolarni minimallashtirish kabi masalalar, o'qituvchilar va o'quvchilar uchun natijalarni kuzatib borish osonlashganligi ham shular jumlasidandir.

Xalqaro ekspertlar tomonidan raqamli ta'lim imkoniyatlari doimiy baholanib boriladi hamda ko'plab tadqiqot natijalari berilib kelinmoqda. Jumladan, D.Collier, K.Burkholder, T.Branum kabi olimlarning fikricha fasilitatsiya va hamkorlik

strategiyalarini ishlab chiqish orqali "hamkorlik va mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlovchi tizim tartibga solinadi; ikkinchidan, ta'limni rejalashtirish va qarorlar qabul qilishda turli texnologiyalardan to'g'ridan-to'g'ri foydalanishga shart-sharoit yaratiladi; uchinchidan, texnologiyadan foydalanish bo'yicha o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi samarali oshadi va yo'l-yo'riq ko'rsatmalar kengayadi; to'rtinchidan, yuzma-yuz seminarlar onlayn muhitga moslashtirilib, ta'lim natijasi belgilanadi; beshinchidan, o'qituvchilar talabalarining o'qishini baholash uchun texnologiyani qabul qilib, sinfni so'rov texnologiyasidan foydalangan holda formativ baholash ko'nikmasiga o'tadi hamda "Socratic" qo'llab-quvvatlash ma'lumot bazasida onlayn ishlash rejimiga o'tadi"[4] deb, onlayn ta'lim jozibadorligini ochishga harakat qilishadi. Ammo ularning xulosalari universal ta'limdan shaxsga qaratilgan "raqamli ta'lim"ga o'tish g'oyasiga urg'u ko'proq qaratiladi. Bizning nazarimizda, ular milliy mentalitetga yo'g'rilgan jonli ta'limni e'tibordan qochiradi. Ularning nazariyasi bo'yicha ta'lim qadriyatli bo'lishi shart emas, aksincha universal bo'lishi kerak. Bu bir tomondan to'g'ri, ya'ni fan obyektiv rivojlanish qonuniyatiga bo'ysungan holda tadrijiy taraqqiyot sari yo'naltiriladi. Ikkinchi tomondan qaraganda, agar fanga individual yondashuv ustuvorlik qilsa, birinchidan fanning mental xususiyati o'z mavjudligini yo'qotadi. Ikkinchi tomondan fan obyektiv borliqdan chiqib, merkantilistik manfaatlar qurshovida qoladi. Bu fan taraqqiyoti uchun xavf hisoblanadi.

Shu bilan bir qatorda an'anaviy ta'limdan farqli ravishda onlayn ta'lim shakli ehtimoliy masofa, shaxsiy qiyinchiliklar yoki vaqt cheklovlaridan holi bo'lgan tizim ekanligini ham e'tirof etish kerak. Onlayn platforma yoki jonli efirda uyushtirilgan muloqot shakli keng qamrovli auditoriyani o'zida mujassam etib, vaqt va zamon umumiylikni taqozo etishi ustida ilmiy tadqiqot olib borgan A.Rahmawati va F.Kurniawanning qayd etishicha "onlayn ta'limda o'quv jarayoni sinxron tarzda kechib, asinxron yondashuv esa kombinatsiyon kechadi. Shu jihatdan XX asrda onlayn ta'limning sinxron shakli jonli video, xona suhbat, tezkor xabar almashish hamda SMSdan foydalanilish usfga kiradi. Bunday yondashuvning o'ziga xosligi shundaki, sinxron chat xonalari va lahzali xabarlardan foydalangan holda foydalanuvchilar suhbat xonasida kim ishtirok etishini boshqarishi mumkin. Demak, sinxron modellarni o'rganish naqshlari real vaqtda sodir bo'ladi, asinxron modellari esa real vaqtda sodir bo'lmaydi"[5] deb, bu ikki uslubda ta'limni tashkillashtirish virtual makonda kechishi samaradorligiga to'xtalib o'tishadi. Ularning ilgari surayotgan konsepsiyasini nazariy jihatdan uch qismga ajratish mumkin:

- 1) ijtimoiy kontekstli yondashuv hisoblanib, vazifasiga ko'ra yo'naltiriladi, unda maxfiylik, mavzular ochiqligi, qabul qiluvchilar auditoriyaning ijtimoiy munosabatlarda faolligi hamda real jarayonlarni boshqarish samaradorligi bilan xarakterlanadi;

- 2) onlayn muloqot bo'lib, bunda fikr almashish qulayligi, xabarlar yetkazish tezligi va onlayn platformaga joylashtirilgan ma'lumotlar bazasi cheksizligining mavjudligi ahamiyatlidir;

- 3) raqamli platformaga o'tishning interaktivligi, ya'ni ta'lim xizmatida to'g'ridan-to'g'ri yo'naltirilganlik ko'rsatkichlarining mavjudligi, uning ishlash mexanizmini potentsialligi hamda polifunksionalligini keltirib o'tish o'rinlidir. Demak, raqamli platforma, onlayn kurs, masofaviy ta'lim yoki yashirin iqtisodiyotga qarshi qaratilgan "raqamli iqtisodiyot" bo'lmasin, barchasi jamiyat taraqqiyotiga qaratilgan islohotlar uchun yo'naltirilishi zarur, aks holda o'ylangan marralar, rejalar mavhumlashib, noreallik (byurokratik) to'siqlarni oshishiga olib kelib, jamiyatda kaos holatini yuzaga keltiradi.

Bugun jamiyatimiz tom ma'noda uyg'onish davrini boshdan kechirmoqda, barcha sohalarida tadrijiy taraqqiyot sari yo'naltirilgan izchil islohotlar olib borilib, iqtisodiy yuksalishni ta'minlash orqali xalq farovonligi, yurt tinchligi, jamiyat barqarorligini oshirish maqsad qilinmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev keltirib o'tganidek, "kelgusi besh yilda iqtisodiyotning xususiy sektordagi ulushini 85 foizga yetkazish, bu borada 2 mingta korxonada davlat ulushini kamaytirish, hukumat bu sohada dasturlar ijrosini ta'minlab, aholi jon boshiga daromadlarni 5 ming dollardan oshirish, kambag'allik darajasini 5 foizga tushirib, ehtiyojmand aholi uchun mustahkam

ijtimoiy sug'urta tizimini joriy etish, tibbiyotga ajratilayotgan mablag'larni 2 barobar ko'paytirib, tibbiy sug'urta tizimiga o'tish va kafolatlangan tibbiy xizmatlar bilan to'liq qamrovni belgilash"[6] strategiyasi yangi O'zbekistonning ustuvor vazifasi bo'lishi kerakligi ta'kidlandi.

Umuman olganda mamlakatimizda olib borilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy tendensiyalar uzoqni ko'zlab olib borilayotgan davlat bosh islohotchiligining yorqin namunasi bo'lib, oliy maqsad xalq farovonligini ta'minlash hisoblanadi. Aslida, o'zgarishlar xalq manfaatlariga qaratilgan bo'lishi tabiiy jarayondir. Buni boshqa muqobil varianti yo'q. Ammo, bu tashabbuslarni butun jamoatchilik qo'llab quvvatlash maqsadga muvofiq bo'ladi. Chunki, dunyodagi geosiyosiy kuchlarning muvozanati buzilib, ko'p qutblilikka bo'lgan urinishlari yangi bosqichga chiqmoqda. Bunday beqarorlik hukm surayotgan holatda gegemon kuchlar tomonidan tajovvuzlar oshishi odatiy holdir. Ayniqsa, mustaqillikka erishganiga ko'p bo'lmagan yosh davlatlar uchun tashqi tahdidlar og'riqli kechadi. Bu borada Prezidentning ushbu fikrini keltirish o'rinni bo'ladi "zamon juda murakkab, hozir katta-katta davlatlar O'zbekiston, sen kim tomondasan, deyapti. Neytral bo'lib yurishing bo'ldi endi, yo u tomonga, yoki bu tomonga o'tgin. Qattiq-qattiq aytib, vakillari ham kelib, o'zlari ham shunga da'vat qilyapti"[7] degan fikrining o'zi – O'zbekiston tashqi xavflardan holi emasligini anglatadi.

Xulosa va takliflar. Yuqoridagi tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda quyidagi xulosalarga kelindi:

Birinchidan, ma'naviy meros bu – inson aql-zakovati bilan yaratilgan barcha ezgu amallarning mahsuli bo'lib, u orqali jamiyatda adolat, tenglik, bag'rikenglik rivojlanib, kishilar ongi va

dunyoqarashida vatanparvarlik tuyg'ulari shakllanadi. Shunday ekan, asrlar osha o'tib kelayotgan ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlar, vatanparvarlik, fidoyilik, shaxsiy mas'uliyat, xalq manfaatining ustuvorligi, vijdoniylik kabi milliy ma'naviy qadriyatlarni nafaqat asrash, balki kelajak avlodga yetkazish strategiyasini ishlab chiqish hamda keng amaliyotga joriy etish mexanizmini yaratish kechiktirib bo'lmaz zaruratdir.

Ikkinchidan, milliy ma'naviy qadriyatlarimizga zid bo'lgan odatlardan (masalan, "ommaviy madaniyat", vandalizm, nigilizm) holi jamiyatni yaratish kerak. Bu jarayonda asosiy e'tiborni ta'lim va tarbiyaga qaratish, yoshlarni ilmga bo'lgan mas'uliyatini oshirish talab etiladi. Chunki, ilm orqali ma'naviy komillikka erishish mumkin. Buyuklar haqli ravishda keltirib o'tganidek: "Dunyoda ilmdan boshqa najot yo'q va bo'lmagay ham".

Uchinchidan, ota-ona va farzand o'rtasidagi jonli muloqotga asoslangan ijtimoiy munosabatlarni kuchaytirish zarur. Chunki, aksariyat yoshlarimizda qaror topib borayotgan individualizmga xos xususiyatlarning tub ildizi oilaviy muhitga borib taqaladi. Masalan, dunyo xalqlari o'rtasidagi og'riqli masala bo'lib qolayotgan mehnat migratsiyasiga e'tibor qarataylik, ular (muhojirlar) nafaqat farzand tarbiyasidan uzoqlashmoqda, balki o'zga xalq madaniyatini, mentalitetini transformatoriga ham aylanib qolmoqda. Ya'ni uzoq yillar mehnat qilib yurgan chet davlatlar tilini, urf-odatini, an'alarini hamda madaniyatini qabul qilib, uni oilasiga ham targ'ib etmoqda. Bu tabiiy holdek tuyulishi mumkin, ammo vaqt o'tishi bilan millat genofondining buzilishiga olib keladi.

ADABIYOTLAR

1. Мирзиёев Ш.А. Янги Ўзбекистон стратегияси. –Т.: Ўзбекистон, 2021.
2. Елисеев А. Б. На пути к цифровой экономике // Цифровая экономика – экономика будущего: исторические предпосылки, правовая основа и экономический эффект: сб. ст. междунар. науч. -практ. конф., г. Минск. 2019. – Т. 28. – С. 3-4.
3. Алиев Б. Тараққиётда ахборотлашув ва рақамли иқтисодиёт //Academic research in educational sciences. 2022. –Т. 3. – №. 3. – С. 933-947.
4. Collier D., Burkholder K., Branum T. Digital Learning: Meeting the Challenges and Embracing the Opportunities for Teachers. Issue Brief // Committee for Economic Development. – 2013. –P.12.16
5. Rahmawati A., Sujono F. K. Digital communication through online learning in Indonesia: Challenges and opportunities // Jurnal Aspikom. 2021. –Т. 6. №. 1. – С. 61-76.
6. Яздовнов Улугбек Ташмуратович, Сайидова Мухаббат Гаффоровна Замонавий дунёда маънавий-маданий деформациялашувни юзага келтирувчи омиллар. "Тамаддун нури" журналы 2024.09 175-179 бетлар. (<https://jurnal.tamaddunnuri.uz/index.php/tn>)
7. Sayidova Muhabbat G'afforovna Global axborotlashuv tendensiyalarining milliy va ma'naviy qadriyatlarga ta'siri 145-149/SCIENCEPROBLEMS.UZ Ijtimoiy- gumanitar fanlarning dolzarb muammolari 2024.12-son
8. Shevchenko H. et al. Spiritual Awakening of the Personality as key to Spiritual Security in the Context of Postmodernism // Postmodern Openings. 2021. –Т. 12. –№.1. –P. 185-200
9. Kuhn M. A. Balancing Culture, Nature, and Spirituality. 2023. –75 p.
10. Abul-Fadl M. Where East Meets West: Appropriating the Islamic Encounter for a Spiritual-Cultural Revival. – International Institute of Islamic Thought (IIIT), 2010. –230 p.
11. Amrekul A. The field of national and religious values in the context of spiritual and cultural globalization // Научный журнал «Вестник НАН РК». 2020. –№.3. –P. 261-270